

Отримано: 18 вересня 2017 р.

Прорецензовано: 6 жовтня 2017 р.

Прийнято до друку: 12 жовтня 2017 р.

e-mail: haliah@mail.ru

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-67-194-198

Мельниченко Г. В. Інтралінгвістичні фактори розвитку словникового складу англійської мови в період її становлення як національної літературної мови / Г. В. Мельниченко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НАУОА, 2017. – Вип. 67. – С. 194–198.

УДК: 81'373+811.111

Галина Володимирівна Мельниченко,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, м. Одеса

ИНТРАЛИНГВИСТИЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПЕРІОД ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ ЯК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

У статті представлено діахронічний аналіз розвитку семантичного й орфографічного аспекту словника англійської мови середньовічного періоду. З'ясовано, що розвиток словнику, як і мови взагалі, визначається екстралінгвістичними й інтралінгвістичними факторами. Метою дослідження є систематизація інтралінгвістичних факторів розвитку словникового складу середньоанглійської мови, які можна згрупувати за трьома категоріями: утрата слів, поповнення словнику, семантичні зміни. Методом аналізу наукової літератури та етимологічного аналізу здійснено підбір середньоанглійських лексичних одиниць для ілюстрації факторів лексичного розвитку.

Ключові слова: мовний розвиток, інтралінгвістичні фактори розвитку, словниковий склад, середньоанглійський період, семантичні зміни.

Галина Владимировна Мельниченко,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского, г. Одесса

ИНТРАЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ СЛОВАРНОГО СОСТАВА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ПЕРИОД ЕГО СТАНОВЛЕНИЯ КАК НАЦИОНАЛЬНОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА

В статье представлен диахронный анализ развития семантического и орфографического аспекта словаря английского языка средневекового периода. Установлено, что развитие словаря, как и языка вообще, определяется экстралингвистическими и интралингвистическими факторами. Целью исследования является систематизация интралингвистических факторов развития словарного состава среднеанглийского языка, которые можно сгруппировать по трем категориям: утрата слов, пополнение словаря, семантические изменения. Методом анализа научной литературы и этимологического анализа совершено подбор среднеанглийских лексических единиц для иллюстрации факторов лексического развития.

Ключевые слова: языковое развитие, интралингвистические факторы развития, словарный состав, среднеанглийский период, семантические изменения.

Halyna Melnychenko,
K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University, Odessa

INTRALINGUISTIC FACTORS OF DEVELOPMENT OF ENGLISH VOCABULARY DURING ITS FORMATION AS THE NATIONAL LITERARY LANGUAGE

The article presents a diachronic analysis of development of semantic and orthographic aspects of Middle English vocabulary. It is found out that development of vocabulary, as well as languages in general, is determined by extralinguistic and intralinguistic factors. Extralinguistic factors reflect impact of social factors, while intralinguistic ones concern development determined by the essence of the language, specificities of its structure, internal structural contradictions. The research is aimed at systematization of intralinguistic factors of development of Middle English vocabulary since understanding internal laws of language formation enables tracing development of culture and spirit of the nation, nature and philosophy of its existence. Intralinguistic factors can be grouped due to three categories: loss of words, lexical replenishment, semantic changes. Loss of words is stipulated by synonyms competition, appearance of new meanings and homonymy. Internal means of lexical replenishment comprise affixation, compounding, conversion etc. There are several types of semantic changes such as metaphorization, metonymization, generalization, narrowing, amelioration (elevation), pejoration etc. The method of analysis of scientific literature and etymologic analysis is used to select some Middle English lexical units to illustrate the factors of lexical development. It is established that lexical composition of English of this period is characterized by both borrowing from other language-sources and by development due to the internal resources caused by psychological and philosophical laws.

Key words: language development, intralinguistic factors of development, vocabulary, Middle English, semantic changes.

Зміни словникового складу мови визначаються причинами й характером розвитку мови в загалі. Термін «розвиток» розуміється у двоякому смислі: розвитком називають або перехід одиниці мови з одного стану в інший (наприклад, розвиток суфіксу із самостійного слова), або процес пристосування мови до зростаючих потреб суспільства [4]. При цьому немає співвідношення між ступенем розвитку культури в суспільстві й типом мови. Суспільства, що знаходяться на більш високому рівні розвитку культури, можуть мати зовсім різні за типом мови (наприклад, англійська і японська).

Багато мовних змін не передбачають висхідного вектору розвитку. Наприклад, перетворення дзвінких придихових b^h , d^h , g^h у прайндоевропейській мові на b , d , g у германських мовах (ПІЄ *bhendh* – ДА *bindan* (*bind*)) демонструє фонетичне спрощення.

Розвиток будь-якої мови зумовлюється зовнішніми й внутрішніми причинами. У першому випадку йдеться про зміни в мові під впливом соціальних факторів; у другому – розвиток зумовлюється самою сутністю мови, специфічними особливостями її складу, внутрішніми, структурними протиріччями. Тоді як зовнішні закони діють в конкретних суспільних умовах, внутрішні є абсолютними, тобто діють завжди. Розуміння об'єктивних внутрішніх законів розвитку мови сприяє розумінню природи мови й філософії її існування.

Одним з основних питань розвитку мови є розвиток її словникового складу: визначення причин і характеру лексичного руху мови. На перший погляд, проблема не є складною, адже всім відома екстралінгвістична зумовленість даного процесу. Проте крім позамовних причин зміни словнику регулюються також внутрішньомовними, або інтралінгвістичними, причинами. Тоді як вплив екстралінгвістичних факторів виражений достатньо ярко (вони впливають на словниковий склад мови швидше й помітніше), інтралінгвістичні перетворення менш відчутні, вони є більш поступовими й виявляються в результаті ретельного лінгвістичного аналізу.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю узагальнення даних щодо внутрішніх причин розвитку англійської мови з моменту її зародження до становлення її як державної літературної мови, оскільки саме означений період є вирішальним у набутті англійською мовою особливостей, що призвели до її теперішнього стану.

Метою дослідження є аналіз історико-лінгвістичного розвитку семантичного й частково орфографічного аспекту словника англійської мови з моменту її зародження до становлення як національної літературної мови.

Аналіз літератури з проблеми дослідження свідчить про недостатній рівень вивчення інтралінгвістичних причин розвитку мови, англійської зокрема. Однак розвиток будь-якої мови зумовлюється, насамперед, її внутрішніми потребами, відбувається як результат виникнення протиріччя у її системі та іманентної будь-якій мові тенденції до її подолання. Це відображає притаманну мові тенденцію до саморозвитку.

Говорячи про внутрішні закони розвитку мови, З. Д. Попова, І. А. Стернін виокремлюють закони загальні й окремі. Загальні закони притаманні всім мовам й впливають із властивостей мови, яка виконує функцію засобу спілкування між людьми. Окремі закони проявляються в конкретних змінах певного мовного явища будь-якого рівня і в конкретних мовах або групах споріднених мов [5, с. 45–67]. Найбільший інтерес сьогодні викликає дослідження окремих законів внутрішньомовних причин розвитку мови, зокрема, її лексичного ярусу. Дана проблема досліджується в роботах В. Г. Гака, Л. К. Ланцової, К. В. Лушнікової, Т. С. Ніфанової та інш.

Аналіз літератури з проблеми інтралінгвістичних факторів розвитку словникового складу будь-якої мови, і англійської зокрема, дозволяє виокремити три основні напрями даного процесу: 1) утрата слів; 2) поповнення словнику; 3) семантичні зміни.

Утрата слова або певного значення є результатом тривалого процесу архаїзації відповідного мовного факту, коли одне з явищ активного словникового запасу стає надбанням пасивного словника, поступово забувається та цілковито зникає з мови. Означений процес не завжди протікає прямолінійно: іноді застарілі слова знову повертаються в активний пласт лексики, але при цьому спостерігається різка зміна їхніх значень.

Мова середньовічної Англії втратила багато слів, причиною тому стали наступні фактори: по-перше, давньоанглійські слова вийшли з обігу разом з референтами (*romare* – пілігрим до Риму, *zuroun* – короткий жакет); по-друге, занепад англосаксонської писемності, пов'язаний з норманським завоюванням, призвів до зникнення цілого слою поетичного словнику, з його унікальними тропами, зокрема славнозвістними кенінгами (*hron-rāde (whale-road) – sea, uht-sceaða (twilight-scather) – dragon, heofones wynne (joy of the sky) – dawn*). Утрата також може звучувати семантику слова: хоча лексема й зберіглася, деякі з його значень стали застарілими або зникли, наприклад, слово *zift* мало значення «ціна нареченої», пов'язане з одним з найдавніших значень слова *zufan (give) – «віддавати у шлюб»*; а слово *talū (tale)* позначало «кількість, низка» поряд зі значенням «історія, оповідання», але в ході розвитку мови зберіглося лише останнє значення. Здебільшого ж середньоанглійський словник зазнав утрат у результаті норманського завоювання, коли споконвічно англійські слова були витіснені з мови їхніми скандинавськими або французькими еквівалентами (ДА *niman* – СА *taken (take)* – запозичення зі скандинавського; ДА *beorz* – СА *mountein (mountain)* – запозичення з французького *montagne*, ДА *burne* – СА *river, rivere (river)* запозичення з французького *riviere*).

Загалом, із-поміж причин семантичних утрат можна виокремити, по-перше, суперництво синонімів, особливо тих, що утворені від одного кореня; по-друге, виникнення нових значень, що призводить до зникнення старих; по-третє, омонімія, під час якої виникає змішування форми слів або його семантичного статусу, що призводить до злиття лексем.

Поповнення словнику відбувається за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. Перші охоплюють різноманітні засоби словотворення: афіксацію, словоскладення, конверсію та інші; другі – запозичення з інших мов.

Розвиток афіксів відбувався у двох напрямках: деякі давньоанглійські афікси вийшли з обігу й були втрачені (префікси *ze-, or-, to-, on-, a-* та суфікси *-en, -end, -estre*); інші (*be-, mis-, un-, -ere, -ness, -ing*) зберегли продуктивність. Відтак, поповнення середньоанглійського словнику шляхом рідномовної афіксації відбувалося за рахунок нових поєднань старих афіксів та основ. Так, наприклад, давньоанглійський суфікс *-ere* (утративши ненаголошений кінцевий *-e*) у середньоанглійський період утворив нові слова *gardener, hunter* (13 ст.), *singer* (початок 14 ст.). Суфікс *-ling* отримав димінутивне значення в 14 столітті, призвівши до появи таких слів, як *gosling, duckling* та інш. Давньоанглійський *-isc (-ish* у середньоанглійській) призвів до появи цілої низки нових слів зі значенням пом'якшеної якості (*bluish, blackish, greenish*). Завдяки високопродуктивному суфіксу з абстрактним значенням *-ing*, продуктивному в будь-який період суфіксу *-ness*; суфіксам *-u* та *-ly*, що розвинулися з давньоанглійських *-iz* та *-lice* відповідно; *-less* та *-full* – середньоанглійський словник поповнився такими новими словами, як *feeling, spelling, preeching, readiness, weakness, sleepy, fiery, beastly, manly, helpless, sleepless, harmful, wilful* та інш.

Давньоанглійські іменники *man* і *had* («чоловік» і «стан, умова») перетворюються в повноцінний продуктивний суфікс, даючи початок таким словам, як *herdman, craftsman* та *manhood, brotherhood, neighbourhood* (пізніше – *motherhood*). Одним з нових способів утворення дієслів від основ дієслів і прикметників було додавання суфіксу *-en* (*happen, blacken*).

Давньоанглійський же *-þu*, зазнавши орфографічних змін (*-th*), приєднався до основи різних частин мови, утворивши іменники за аналогією до слова «*health*» («*stealth*» від середньоанглійського дієслова «*stelen*» – «красти»; «*wealth*» від іменника «*wēle*» – «процвітання»).

Натомість давньоанглійські префікси стають менш продуктивним у середньовічній період за декількох причин. Це пояснюється тенденцією до мовної економії, адже в давньоанглійській період слова з префіксами і без них часто були синонімічними, тобто префікси мали загальне й неясне або суто граматичне значення (наприклад, префікс *ze-* в словах *feohte, zefeoht*, що мали однакове значення – «битва, війна, боротьба, змагання») і могли бути усунені з мови без яких-небудь утрат. Проте

це не означає, що префіксація в досліджуваній період не є засобом розширення лексичного складу, адже саме у цей період з'явилися слова *mislayen, misdemen, unknowen, unhappy, outcome, overgrown, overcasten, underwriten* шляхом поєднання префіксів *mis-, un-, out, over-, under-* та дієслів і прикметників [2, с. 157–161].

Основним типом утворення слів продовжує оставатися *словоскладення*.

Словоскладення характеризувалося зростанням кількості похідних слів, побудованим як за старими, так і новими словоутворюючими моделями. Наприклад, давньоанглійська модель іменник+іменник, як і раніше, є продуктивною, але доповнюється її модифікаціями у зв'язку з появою запозичених афіксів: іменник+іменник на *-er* або іменник+s+іменник (*landholder, housekeeper, craftsman, herdsman, standard-bearer*). Поряд з цим, виникають нові моделі словоскладення: дієслово+ing+іменник (*working-day, dwelling-house*), менш продуктивні прикметник+іменник (*stronghold, sweatheart*), прислівник+іменник (*forefader*) та моделі з дієслівною основою, що стали більш продуктивними в новоанглійській період (середньоанглійське *breakfast*).

Складені прикметники продовжують утворюватися за звичними з давньоанглійських часів моделями: іменник+прикметник (*threebare, heedstrong*) та іменник+дієприслівник II (*moth-eaten, gold-hewn, heart-broken*). Найбільш продуктивною моделлю утворення складених прикметників є похідні моделі, наприклад такі, що утворюються шляхом додавання суфікса *-ed* до вищезазначеної іменникової моделі прикметник+іменник (*light-herded, grey-hared*) [6, с. 324–326].

Цікавим шляхом словотворення досліджуваного періоду є так зване зворотне словотворення, або регресивна деривація (редеривація), під якою розуміють процес утворення нових слів шляхом відсікання частин слова або фонем. Прикладом регресивної деривації є слово «*beg*» яке утворилося від середньоанглійського «*beggere*» як результат відсікання частини *-ere*. Дана частина була помилково ототожнена з продуктивним суфіксом *-ere*, за допомогою якого утворювалися іменники від дієслів (*written – writere*), що призвело до появи нового дієслова. Натомість «*beggere*» веде походження від давньофранцузького «*begart*» – член братства *Beghards* (*чернеці жебрующего ордена з країн нинішніх Нідерландів*), і в середньовічному англійському спочатку слово мало суфікс *-ar*, який розвинувся від пейоративного *-ard*.

Конверсія – морфолого-синтаксичний спосіб словоутворення, під час якого нові слова виникають без зміни основної форми вихідного слова [7, с. 90–93]. При цьому похідне слово включається в нову парадигму й набуває нової синтаксичної функції і сполучуваності, а також нового лексико-граматичного значення. Зазначимо, що під час конверсії слова мають одне значення, але з розвитком мови часто стають багатозначними [1, с. 107–113].

Зародження конверсії відбувається на переході від індоєвропейської трьохморфемної структури слова (корінь + основоутворюючий суфікс + граматичне закінчення) до двохморфемної давньоанглійської (корінь + граматичне закінчення). Наприклад, прагерманське *tak-ōj-an* перетворилося в давньоанглійське *mac-ian* (*make*): основоутворюючий суфікс *-ōj-* злився з закінченням, зберігаючи або перший звук (в інфінітиві), або другий (у минулому часі – *mac-ode*). Остаточо явище сформувалося наприкінці середньоанглійського періоду, зумовлене двома лінгвістичними факторами.

По-перше, даний етап розвитку мови відзначається тенденцією до усунення чергування в кореневих морфемах, наприклад, давньоанглійський іменник *hand* і дієслово *hendan* набули в середньоанглійській період форм *hand* і *hande*. По-друге, у результаті фонетичної редукції й відмирання кінцевих афіксів (у першу чергу, інфінітивних), у словах з однаковим коренем виникає співпадіння за звучанням й написанням, так виникають омонімічні пари іменник – дієслово. (Наприклад, давньоанглійське дієслово «*lufian*» змінює свою форму на середньоанглійське «*loven*», яке втрачає кінцеву приголосну, утворюючи форму «*love*», омонімічну відповідному іменнику. Натомість іменник «*love*» розвивається з іншої словоформи – давньоанглійського «*lufu*».) Звуко-графічне співпадіння великої кількості однокорневих іменників і дієслів призвело до появи нової словотвірної моделі, що спричинило можливість утворення нових іменників від дієслів та дієслів від іменників за аналогією.

Семантичні зміни (перенос значення) – зміни на лексичному рівні, що відбуваються за рахунок модифікації семантики вже існуючих слів [3, с. 86]. Усі семантичні зміни визначаються психологічними й філософськими законами думки; усі вони призводять до полісемії. Лінгвістичні фактори семантичних змін визначаються взаємодією одиниць словника в мові і мовленні, і найчастіше це проявляється під час диференціації синонімів, у результаті прагнення усунення двозначності в певних контекстах або завдяки еліпсису в мовленні.

Виокремлюють декілька типів переносу значення: 1) метафоризація; 2) метонімізація; 3) розширення (генералізація); 4) звуження сенсу; 5) амеліорація (елевація) та 6) пейорація.

Метафоризація – розширення смислового об'єму слова за рахунок виникнення в ньому переносних значень і посилення експресивних. Акт метафоризації виражається у формі переносу певної ознаки одного предмета на інший за наявності в цього іншого предмета подібної ознаки (Н. М. Юрьєва, А. М. Шахнарович). Процес метафоризації мови з поширенням семантики і стилістичної функції слів – це дуже давній, праісторичний процес, оскільки відображає не лише індивідуальне явлення, а національно-культурні знання.

Відмінною рисою процесу метафоризації словнику середньоанглійського періоду є семантичне перенесення значення від конкретного до абстрактного. Так, дієслова *grasp, drive, go, start, handle* та інш., які раніше позначали лише фізичні дії, набули більш загального, абстрактного значення в результаті їх метафоричного вживання. Застосування середньоанглійського «*vixen*» у значенні «*хитра, підступна жінка*» також завдячує зазначеному процесу.

Метонімізація – перенесення назви з одного референта на інший на основі суміжності (у просторі, часі, причинно-наслідкової або логічної послідовності тощо). У ході історичного розвитку мови метонімізми, що втратили внутрішню форму, призводять до появи омонімізмів, а вивчення розвитку їхньої форми й значень потребує широкого етимологічного аналізу.

Прикладом метанімізації є слово середньоанглійське «*dish*», від давньоанглійського «*disc*», запозичене з латинського «*discus*» для номінування відкритої, неглибокої тарілки. З середини 15 століття слово «*dish*» використовується для позначання поняття їжі, виготовленої з декількох інгредієнтів.

Давньоанглійське «*heaford*» (*head*) як номінант верхівки тіла, набуває сучасного написання наприкінці середньоанглійського періоду, водночас уже у 14 столітті використовується на позначання округлої верхівки рослин, а ще раніше – у 13 столітті – використовується в значенні «*особа, людина*».

Розширення сенсу (генералізація) – процес зміни значення слів, під час якого кількість охоплюваних словом предметів збільшується. При цьому видове значення, притаманне денотату, розвивається й перетворюється в родові, тобто, відбувається узагальнення, або генералізація смислу. Це один із найбільш поширених типів семантичних змін в історії розвитку мови, який супроводжується вищим рівнем абстракції.

Так, іменник «*salary*», що зараз означає «*винагорода, обчислена, зазвичай, у фіксованому грошовому виразі, яку уповноважений орган щомісячно виплачує працівникові за виконану роботу*», з'явився в середньоанглійський період від англо-нормандського значення «*грошова допомога римському солдату для купівлі солі*» (від праїндоевропейського кореня *sal-* (*salt*)).

Давньоанглійське «*ræde*», «*zeraede*» («*to ride*») означало «*готовий для їзди верхи*». Сучасне тлумачення означеного слова – «*готовий для будь-чого*» з'явився в середньоанглійський період з розширенням адміністративної сфери й закріпився в сучасному розумінні на початку 15 сторіччя.

Звуження – процес, зворотний розширенню значення слова. Під час звуження обсягу значення слово поступово переходить із загальної сфери вжитку в певну спеціальну сферу комунікації, його значення стає конкретнішим. Процес звуження призводить до переносу смислу від загального до окремого, від роду до виду, від поширеного до вузького. Звуження значення відбувається в умовах конфлікту між двома абсолютними синонімами, коли один з них має конкретизуватися в значенні, щоб залишитися в мові. Прикладом даного явища може виступити споконвічно англійське слово «*meat*», яке спочатку мало загальне значення «*їжа*», ведучи це значення з прагерманського «*mati*» крізь готське «*mats*» до давньоанглійського «*mete*». Значення «*м'язові тканини різноманітних тварин, що вживаються в їжу*» уперше зафіксовано в 1300 році, коли слово «*food*» (ДА «*foda*»), його абсолютний синонім, перемогло в конфлікті абсолютних синонімів (обидва слова англійського походження). Розвиток значення цієї лексеми проходив паралельно й у французькій мові, де слово «*viande*» спочатку мало значення «*їжа*». В англійській мові середньовіччя слово «*meat*» ще зустрічається у своєму первісному значенні, у складі похідних, наприклад, «*grene-mete*» (*vegetables*), аналогічно сучасному *sweatmeat* – льодяник, цукат.

Перенесення смислу з роду на вид можна продемонструвати на прикладі слова «*hound*». Давньоанглійська форма «*hund*» розвинулася з прагерманської «*hundas*», (первісне значення – «*собака як представник класу ссавців*») і в результаті розподілу контекстів використання, у 12 столітті, слово поступилося своїм первісним значенням іншому англійському слову «*dog*» (ДА «*docza*»), етимологія якого донині є однією з невирішених загадок для лінгвістів. Саме ж слово «*hound*» звузило значення до назви однієї з пород собак – «*гонча*». Цікавим є факт запозичення англійського слова «*dog*» в українську мову – тут спостерігається зворотний процес звуження узагальнюючого значення до позначання однієї породи собак.

Одним із шляхів звуження смислу є еліпсис, де пропуск стосується, у першу чергу, атрибутивних структурних елементів у словосполученнях типу «атрибут+іменник». У результаті іменник набуває значення цілого словосполучення, наприклад, слово «*room*» (ДА «*rit*») спочатку передбачало «*простір*», це значення збережено у похідних «*roomy*», «*roominess*», «*roomily*» і словосполученнях: «*no room for*», «*to take room*», «*to make room*». Значення слова «*room*» спеціалізувалося, бо вона часто використовувалася у висловлюваннях: «*dining room*», «*wash room*», які позначали «*простір для прийому їжі*», «*простір, де перуть*».

Амеліорація (елевація) – тип семантичної зміни, за умов якої у процесі розвитку мови покращується семантика слова, або слово з негативним значенням набуває більш позитивного значення.

Наприклад, давньоанглійське слово «*praetiz*» («*pretty*») мало значення «*хитрий, підступний, хитромудрий*», змінивши його на «*мужній, доблесний, галантний*» у 1400 і, нарешті, приблизно у середині 15 століття набуло сучасного значення «*який привертає увагу приємною зовнішністю, приємним виглядом*».

Аналогічно, слово «*knise*», яке з'явилося в середній період в мові й мало значення «*недбалий, легковажний, нерозумний, простодушний*» на кінець 13 століття демонструє різку зміну у бік негативного значення – «*дурний, безглуздий*». Цікаво, що впродовж століття семантичний зміст видозмінюється в бік більш нейтральної окраски («*метушливий*», «*нервовий*», «*перебірливий*»), а наприкінці 14 століття семантика слова полярно змінюється, передаючи наступні відтінки значення, як «*витончений*», «*граціозний*», «*вишуканий*», «*зроблений зі смаком*».

Інші приклади амеліорації, що відбулася в даний період: «*fate*» (зміна значення від «*плітки*» до «*слава*»); «*marshal*» (від «*конюх*» до «*вищий військовий чин в армії*»); «*dizzy*» (від «*дурень*» до «*спантеличений, приголомшливий*»); «*minister*» (від «*слуга*» до «*важливе державне обличчя*»); «*chiffon*» (від «*ганчірка*» до «*шифон*»); «*knight*» (від «*хлопець*», «*молодик*», «*слуга*» до «*середньовічний шляхетський титул в Європі*»).

Пейорація – зміна значення слова з нейтрального до негативного. Причини пейорації мають здебільшого екстралінгвістичний характер, оскільки відображують зниження значення соціальної сфери використання певних лексичних одиниць. Це стосується слів, які позначали об'єкти або явища з нижчих верств суспільства, що призвело до появи принижуючої та презирливої конотації в певних лексемах.

Приниженого значення у процесі розвитку набули слова «*spinster*» (від «*прядильниця*» до «*незаміжня жінка, стара діва*»), «*vulgar*» (від «*звичайний, заурядний, пересічний*» до «*грубий, непристойний, позбавлений вишуканості*»), «*clown*» (від «*селянин*» до «*блазень*»), «*villain*» (від «*селянин, фермер*» до «*злочинець, негідник*»), «*blackguard*» (від «*відповідальний за кухонну посуд*» до «*негідник, мерзотник*»), «*churl*» (від «*чоловік*» до «*грубиян, погано вихована людина*»).

Елевація й пейорація відбуваються в результаті дії наступних факторів: лінгвістичних, історичних та соціальних. П. Борковська вбачає процеси ефемізації та дискримінації основними чинниками даного феномена. [8, с. 33-50]

Отже, словник середньоанглійської епохи являє собою складну високорозвинуту систему як результат багатівікового розвитку культури й менталітету нації. Як показує проведений аналіз, лексичний склад англійської мови даного періоду характеризується загальною тенденцією мовного розвитку, що проявляється як у зверненні до інших мов-джерел, так і в його активному збагаченні за рахунок власних, внутрішніх ресурсів, при чому останнє значною мірою визначається психологічними й філософськими законами думки.

Перспективи подальшого дослідження ми пов'язуємо з вивченням впливу змін лексико-орфографічного складу мови на менталітет англійців епохи середньовіччя.

Література:

1. Байди́кова Н. Л. Диахронический аспект конверсии в английском языке / Н. Л. Байди́кова // Вестник МГОУ. – 2008. – № 4. – С. 107–113.
2. Жук В. А. Анализ словообразовательных процессов в истории английского языка / В. А. Жук // Нова Філологія. – 2014. – № 64. – С. 157–161.
3. Лазаревич Е. М. Семантические изменения как источник формирования эвфемистических номинаций беременности (на материале английского языка) / Е. М. Лазаревич // Филология и лингвистика в современном обществе: материалы II Междунар. науч. конф. (февраль 2014 г.). – М.: Буки-Веди, 2014. – С. 86–88.
4. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 709 с.
5. Попова З. Д. Общее языкознание: Учебное пособие / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. – 408 с.
6. Расторгуева Т. А. История английского языка: Учебник / Т. А. Расторгуева. – М.: АСТ, 2002. – 352 с.
7. Чигина Н. В. Неологизмы в английском языке / Н. В. Чигина, Д. В. Десятова // Символ науки. – 2016. – № 10. – С. 90-93.
8. Borkowska P. It befalls words to fall down: pejoration as a type of semantic change / P. Borkowska, G. A. Kleparski // Zeszyty naukowe uniwersytetu rzeszowskiego. Seria filologiczna. – 2007. – Zt. 47. – P. 33–50.